فصلنامه مطالعات سیاست بین‌الملل
دوره۳، شماره۱، شماره پیاپی(۶)، بهار ۱۴۰۲، ص ۱۹-۱

تاثیر سیاست‌های جغرافیایی و شاخص‌های محوری بر مقابله با داعش در روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران

صالح زینالیان[۱]، پرویز احدی[۲]، محمد یوسفی جویباری[۳]

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تاثیر سیاست‌های جغرافیایی وشاخص‌های محوری بر مقابله با داعش در روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران بود .روش پژوهش از نظر هدف تحقیق جزء تحقیقات کاربردی بود، و از نظر ماهیت توصیفی و از منظر متغیرها یک پژوهش آمیخته اکتشافی بود. نمونه آماری بخش کیفی پژوهش خبرگان و کارشناسان مسئول روابط خارجه، گروه‌های تکفیری و داعش است جامعه آماری این پژوهش در بخش کمی و به منظور پاسخگویی به سوالات پرسشنامه، خبرگان و کارشناسان مسئول روابط خارجه، گروه‌های تکفیری و داعش است، که در سال ۱۴۰۱ در مراکز تصمیم گیرنده و مراکز تحقیقاتی مشغول بکار هستند. در بخش کمی ۳۳۵ نفر به صورت تصادفی از بین فعالان روابط خارجی و تروریسم منطقه‌ای طبقه‌ای انتخاب شدند. تحلیل یافته‌های بخش کیفی بر اساس تحلیل تم با نرم‌افزار مکس کیودا ۱۰ و بخش کمی بر اساس مدل معادلات ساختاری بر پایه نرم‌افزار لیزرل تحلیل انجام گرفت. یافته‌های بخش کمی تمامی بخش‌های کیفی را بر اساس الگوی مدل معادلات ساختاری مورد تایید قرار داد. شاخص‌های ژئوپولیتیکی و محوری با ضریب ۰/۱۷۰ بر تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی تاثیرگذار است.

واژگان کلیدی: سیاست‌های جغرافیایی، شاخص‌های محوری، مقابله با تاثیرگذاری، داعش، روابط منطقه ای، ایران

---

۱. دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی و روابط بین الملل، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
۲. استادیار گروه علوم سیاسی و روابط بین الملل، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران (نویسنده مسئول)
tbtbm2@gmail.com
۳. استادیار گروه علوم سیاسی و روابط بین الملل، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

مقدمه

ظهور و قدرت گرفتن داعش در عراق و سیطرهٔ آن بر بخش‌های گسترده‌ای از این کشور، نه تنها عراق را با بحران امنیتی و تهدید سرزمینی جدی رو به رو ساخت، بلکه تهدیدات و مخاطرات مهمی را برای امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی ایجاد کرده است. شکل گیری ساخت قدرت و سیاست در عراق در دورهٔ پسا صدام نقطهٔ عطفی در روابط میان ایران و عراق می‌باشد ولی با حضور داعش این روابط وارد فاز جدیدی شده است خصوصا این که داعش درصدد ایجاد یک واحد سرزمینی جدید در کشورهای عراق و سوریه بوده است. نه تنها ایران، بلکه بسیاری از کشورها و حتی روسیه پس از ظهور داعش، در منطقه تغییر موضع داده اند همچنین سیاست خارجی ایالات متحده در قبال داعش به شکل قابل توجهی در روابط منطقه تاثیرگذار بوده است(رضاپور و شوهانی، ۱۴۰۰).

شروع هر بحرانی بستر و ریشه‌های مختلفی از جمله عوامل تاریخی، ژئوپلتیکی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارد. گاهی دولتها در مناسبات بین المللی، در راستای دست یابی به منافع خود و یا جلوگیری از به خطر افتادن امنیت و ثبات کشور خود، اقدام به محدود کردن اثرپذیری خود از گروههای تروریستی می‌کنند. داعش خشن‌ترین تشکیلات تروریستی در بین همه گروه‌های مسلح برجسته در منطقه خاورمیانه است. پس از حمله آمریکا به عراق، شاخه القاعده در عراق پایه‌گذار داعش شد. پس از آنکه نا آرامی‌های سوریه شدت گرفت، داعش از عراق به سوریه هم وارد شد. ظهور داعش در عراق و سوریه تبعات مختلفی در خاورمیانه و سپس در اغلب نقاط دنیا به همراه داشت. کشورهای گوناگونی نیز با پدیده داعش درگیر شده و به ناچار در مقابل آن به تدابیر مختلفی دست زدند. در این میان جمهوری اسلامی ایران به طور مستقیم با داعش در تقابل قرار گرفت زیرا داعش علاوه بر اینکه تمامیت ارضی و رژیم‌های سیاسی متحدان منطقه‌ای ایران را به چالش کشید، تهدید امنیتی و ایدئولوژیکی برای ایران نیز به شمار می‌رفت. لذا سیاست خارجی ایران تحت تاثیر ظهور داعش ناچار به اعمال راهکارهایی برای مقابله با آن شد(سنایی و کاویانپور، ۱۳۹۵).

گسترش اندیشه سلفی آن در دهه‌های گذشته آغاز شده و در ۲۰۱۱ به اوج خود رسیده است و فرقه‌هایی همچون طالبان و داعش هم از رحِم آن بیرون آمده‌اند. فعالیت گسترده گروه تروریستی داعش طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۴ در عراق و سوریه با واکنش‌های مختلفی مواجه شد(اردم و همکاران، ۱۳۹۹).

یکی از معضلات بزرگ امنیت بین‌الملل، پدیده تروریسم است که حیات انسان‌ها و روابط میان ملت‌ها را در معرض خطر جدی قرار داده است. اکنون، جهان اسلام نیز با مسئله رشد جریان تروریسم مواجه است که برخاسته از تعالیم وهابیت و به نام سلفی‌گری سبب کشتار انسان‌ها شده است(حاتمی، ۱۳۹۴). کشور عربستان با استعانت از مبانی نظری و مفاهیم کلامی وهابیت به عنوان یکی از مهم‌ترین واحدهای حامی تروریسم و به تأسی از آن به عنوان اخلالگر نظم بین‌الملل شناخته می‌شود. در مقابل گفتمان وهابیت، گفتمان اسلام سیاسی امام خمینی(ره) قرار دارد که با استفاده از مبانی اصیل اسلامی همواره می‌کوشد تا صلح را از طریق شناسایی و نابودی عناصر نا امن در سطح جهانی، جاری سازد(سیمبر و همکاران، ۱۳۹۶).

فعالیت گسترده گروه تروریستی داعش طی سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۱۴ در عراق و سوریه با واکنش‌های مختلفی مواجه شد. وضعیت امنیتی جاری در کشورهای افغانستان، عراق و سوریه و همچنین آینده امنیت این کشورها و منطقه غرب آسیا در قبال فعالیت‌ها و جنایت‌های گروه‌های تکفیری- تروریستی طالبان، داعش و جبهه النصره و توسعه و گسترش قلمروی این گروه‌ها و امکان تسری به دیگر کشورهای منطقه و انتشار بی‌مهابای جنایات آن‌ها در رسانه‌های خبری و مجازی دنیا نشان از توطئه‌ای بسیار شدید علیه دنیای اسلام توسط صهیونیست‌ها و حامیان غربی آنها با ابزار وهابی - تکفیری جهت تاثیرگذاری در افکار عمومی جهانیان دارد تا اسلام‌هراسی در گستره وسیع‌تری به نمایش درآید. تحولات سیاسی که از سال ۲۰۱۱ میلادی در کشورهای عربی به وقوع پیوست نه تنها به استقرار حکومت‌های دموکراتیک در منطقه ختم نشد، بلکه به پیدایش و گسترش

داعش منجر گردید(مسجد جامعی، ۱۳۹۵). این گروه تروریستی از شمال آفریقا تا غرب آسیا در کشورهای منطقه پدیدار گشت و دست به اقدامات تروریستی زد. با توجه به اینکه سوریه و عراق در کانون این بحران تروریستی قرار گرفتند، تهدید داعش بیش از پیش برای جمهوری اسلامی نمایان گشت. بنابراین، ایران با اتخاذ تدابیر و خط مشی‌های سیاسی و نظامی در تلاش برای دفع این تهدیدات برآمد تا از این طریق از فروپاشی حلقه های مقاومت در منطقه ممانعت به عمل آورد(درج و نورانی، ۱۴۰۱).

در سال‌های اخیر مطرح‌شدن جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان قدرت منطقه‌ای تأثیرگذار در غرب آسیا و نمایش قدرت در عراق، سوریه، لبنان و یمن نشان‌دهنده تحول در سیاست منطقه‌ای ایران نسبت به گذشته است. این نمایش قدرت علاوه‌بر افزایش توانمندی‌های نسبی و خلاء قدرت ناشی از تحولات ژئوپولیتیکی محیط پیرامونی، مرهون کنشگری منطقه‌ای نیروهای مستشاری ایران با محوریت نیروی قدس بوده است(حاتمی و رضایی،۱۳۹۸).

با توجه به آنچه بیان شد، در این پژوهش تاثیر عوامل ژئوپولیتیکی مقابله با تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران، ارائه خواهد گشت. بنابراین، به دنبال ارائه ی پاسخ به این سوال هستیم که تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران به چه شکل است؟

روش تحقیق

با توجه به موضوع و ماهیت این پژوهش مبتنی بر شاخص‌های ژئوپولیتیکی مقابله با تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران، در این روش از رویکرد پژوهش آمیخته[1] استفاده شده است. در این بخش از پژوهش بعد از اجرای ۱۰ مصاحبه اشباع نظری مقوله‌ها بدست آمد؛ با این وجود ۲ مصاحبه تکمیلی دیگر به منظور اطمینان بیشتر از داده‌های حاصل از مصاحبه‌های انجام شده با مشارکت کنندگان انجام پذیرفت.

---

۱. Mixed Method

جدول ۱- ترکیب اعضاء کمیته دلفی شرکت کننده در مرحله کیفی پژوهش

ردیف	رشته تخصصی	رتبه دانشگاهی	طبقه مصاحبه
۱	روابط خارجه	استاد	فایل صوتی
۲	روابط خارجه	استادیار	فایل صوتی
۳	روابط خارجه	استادیار	فایل صوتی
۴	روابط خارجه	استاد	فایل صوتی
۵	روابط خارجه	دانشیار	فایل صوتی
۶	روابط خارجه	دانشیار	فایل صوتی
۷	کارشناس گروه‌های تکفیری	استادیار	فایل صوتی
۸	روابط خارجه	استادیار	فایل صوتی
۹	مبارزه با تروریسم	استاد	فایل صوتی
۱۰	روابط خارجه	دانشیار	فایل صوتی
۱۱	روابط خارجه	استادیار	فایل صوتی
۱۲	روابط خارجه	استادیار	فایل صوتی

جدول ۲- سوالات مصاحبه

ردیف	مفهوم سوال
۱	تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران
۲	برخوردهای داعش و جمهوری اسلامی
۳	تهدیدهای داعش برای جمهوری اسلامی

در بخش کیفی برای تحلیل‌ها از نرم افزار مکس کیودا (MAXQDA) استفاده شده است.

روش برازش روایی کیفی

در پایان با توجه به معیارهای ارائه شده توسط کرسول برای حصول از روایی پژوهش‌های آمیخته و به منظور اطمینان خاطر از دقیق بودن یافته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، مشارکت کنندگان یا خوانندگان گزارش پژوهش، اقدامات زیر انجام شد:

- بازبینی توسط اعضاء کمیته دلفی
- مشارکتی بودن پژوهش

جامعه آماری این پژوهش در بخش کمی و به منظور پاسخگویی به سوالات پرسشنامه، خبرگان و کارشناسان مسئول روابط خارجه، گروه‌های تکفیری و داعش است، که در سال ۱۴۰۱ در مراکز تصمیم گیرنده و مراکز تحقیقاتی مشغول بکار هستند.

بنابراین نمونه آماری بخش کیفی پژوهش خبرگان و کارشناسان مسئول روابط خارجه، گروه‌های تکفیری و داعش است.

در بخش کمی ۳۳۵ نفر به صورت تصادفی از بین فعالان روابط خارجی و تروریسم منطقه‌ای طبقه‌ای انتخاب خواهند شد. جدول زیر نمونه آماری پژوهش را نشان می‌دهد:

جدول ۳- نمونه آماری پژوهش، فعالان روابط خارجه، گروه‌های تکفیری و داعش

کل فعالان	خانم ها	آقایان
جمع	۱۳۱	۲۰۴
جمع کل		۳۳۵

ابزار جمع‌آوری اطلاعات کمی پرسشنامه تدوین ابعاد و مولفه‌های تاثیرپذیری روابط منطقه‌ای موجود روابط خارجه، گروه‌های تکفیری و داعش با رویکرد تحلیل تم به منظور گردآوری داده‌های مورد نیاز در خصوص ارزیابی مدل کیفی پژوهش، پرسشنامه‌ای ۵ گویه‌ای بر مبنای مقوله‌های احصاء شده در بخش کیفی تدوین شد. برای اطمینان از روایی پرسشنامه از روش دلفی استفاده شد.

جدول ۴- شاخص نسبت روایی محتوایی[1] (CVR)

جدول حداقل مقدار CVR قابل قبول بر اساس تعداد متخصصین نمره‌گذار					
تعداد متخصصین	مقدار CVR	تعداد متخصصین	مقدار CVR	تعداد متخصصین	مقدار CVR
۵	۰/۹۹	۱۱	۰/۵۹	۲۵	۰/۳۷
۶	۰/۹۹	۱۲	۰/۵۶	۳۰	۰/۳۳
۷	۰/۹۹	۱۳	۰/۵۴	۳۵	۰/۳۱
۸	۰/۷۵	۱۴	۰/۵۱	۴۰	۰/۲۹
۹	۰/۷۸	۱۵	۰/۴۹		
۱۰	۰/۶۲	۲۰	۰/۴۲		

در این پژوهش با توجه به تعداد ۱۰ نفری متخصصین نمره گذار مقدار CVR برابر با ۰/۹۱ محاسبه شده که بسیار مناسب میباشد.

شاخص روایی محتوایی[2] (CVI): جهت بررسی شاخص روایی محتوا از روش والتز و باسل (Waltz & Bausell) استفاده می‌شود. بدین صورت که متخصصان «مربوط بودن»، «واضح بودن» و «ساده بودن» هر گویه را بر اساس یک طیف لیکرتی ۴ قسمتی مشخص می‌کنند. متخصصان مربوط بودن هر گویه را از نظر خودشان از ۱ «مربوط نیست»، ۲ «نسبتاً مربوط است»، ۳ «مربوط است»، تا ۴ «کاملاً مربوط است» مشخص می‌کنند. ساده بودن گویه نیز به ترتیب از ۱ «ساده نیست»، ۲ «نسبتاً ساده است»، ۳ «ساده است»، تا ۴ «ساده مربوط است» و واضح بودن گویه نیز به ترتیب از ۱ «واضح نیست»، ۲ «نسبتاً واضح است»، ۳ «واضح است»، تا ۴ «واضح مربوط است» مشخص می‌شود. حداقل مقدار قابل قبول برای شاخص CVI برابر با ۰/۷۹ است و اگر شاخص CVI گویه‌ای کمتر از ۰/۷۹ باشد آن گویه بایستی حذف شود.کلیه گویه‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر شاخص CVI بالاتر از ۰/۸۰ داشته و مورد تایید می‌باشند.

۱. content validity ratio

۲. content validity index

جدول ۵- سؤالات، مؤلفه‌ها و میزان پایایی عوامل تشکیل دهنده پرسشنامه

متغیر	ضریب
سیاست‌های جغرافیایی	۰/۷۶
شاخص‌های محوری	۰/۸۴

کدگذاری و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش از روش نمونه روایتی برای تحلیل و کدگذاری مصاحبه‌ها استفاده شده است. در ادامه به بررسی تک تک مقوله‌ها پرداخته می‌شود.

توجه به زیرساخت‌های جلوگیری از تاثیر گذاشتن

نمونه پاسخ‌های ارائه شده در حوزه زیرساخت‌های تاثیرات داعش بر روابط جمهوری اسلامی در ذیل ارائه شده است.

در جدول ذیل شاخص‌های مد نظر مصاحبه شوندگان در مورد زیرساخت‌های جلوگیری از تاثیر گذاشتن مد نظر مورد بررسی قرار گرفته است:

جدول۶- شاخص‌های توجه زیرساخت‌های جلوگیری از تاثیر گذاشتن

ردیف	کد استخراج شده
۱	نبود زیرساخت‌هایی همچون اینترنت امن و مطمئن
۲	مشکلات زیرساختی
۳	کمبود متخصصان روابط منطقه‌ای
۴	عدم انعطاف‌پذیری
۵	عدم تعریف فرایندها و اقدامات روابط منطقه ای
۶	هزینه زیاد افزایش شایستگی کارشناسان و تصمیم‌سازان و عدم تخصیص هزینه در این زمینه
۷	هزینه‌های دایر کردن روابط منطقه‌ای

ردیف	کد استخراج شده
۸	کاهش امکان تعامل بین مراکز روابط منطقه‌ای، کشورهای همسایه و دیگر طرف‌های مذاکره
۹	عدم یکپارچگی سیستم‌های نرم‌افزاری
۱۰	نابرابری بیلان توانمندی‌ها کارشناسان و تصمیم‌سازان در روابط خارجه

جدول ۷- شاخص افق‌های پیش روی جلوگیری از تاثیر گذاشتن

ردیف	کد استخراج شده
۱	مبارزه با داعش کارشناسان و تصمیم‌سازان در روابط خارجه، کشورهای همسایه و طرف‌های مذاکره
۲	تحریم‌های بین‌المللی در تامین تجهیزات ملزومات جلوگیری از تاثیر گذاشتن
۳	وابستگی فناورانه زیرساخت و نرم‌افزارهای کاربردی
۴	هزینه بالای افزایش شایستگی کارشناسان و تصمیم‌سازان در روابط خارجه
۵	عدم بازدارندگی جرائم مربوط به خودسر بودن و تصمیمات شخصی و استفاده از توانمندی‌ها
۶	کمبود متخصصان توانمند در روابط منطقه‌ای

جدول ۸- ضرورت‌ها و چالش‌های ژئوپولیتیکی و فرهنگی و منطقه ای

ردیف	کد استخراج شده
۱	سیستم تعیین کارایی کارشناسان و تصمیم‌سازان در روابط خارجه و سیاست‌گذاران در کشور
۲	آماده سازی ذهنی کاربران
۳	تغییر ذهنیت کارکنان
۴	عدم فرهنگ سازی

ردیف	کد استخراج شده
۵	عدم تمایل کارکنان
۶	عدم تجربه ی کافی مذاکره کنندگان
۷	نگرش مشکوک دولت طرف‌های سیاسی و تجاری و مذاکره کنندگان به این سیستم
۸	ضعف در سیاست گذاری کارکنان

جدول ۹-پاسخ‌های پر تکرار و تعداد تکرار

ردیف	شاخص‌های بیشتر اشاره شده	تعداد	شاخص‌های کمتر اشاره شده	تعداد
۱	استفاده نا صحیح از توانمندی‌ها دولت مردان	۱۷	مشکلات زیرساختی	۴
۲	وجود خلاهای خط مشی مناسب برای جلوگیری از تاثیر گذاشتن کارشناسان و تصمیم سازان در روابط خارجه	۱۶	کمبود متخصصان روابط منطقه‌ای	۶
۳	مسائل قانونی و حقوقی اشتراک توانمندی‌ها مراکز نهادهای مبارزه با تروریسم و روابط منطقه ای	۱۴	عدم انعطاف‌پذیری	۲
۴	فقدان استراتژی‌ها و سیاست‌های مشخص	۱۹	کمبود متخصص	۳
۵	وجود قوانین و مقررات زیاد و دست‌وپاگیر	۲۰	مسائل قانونی و حقوقی اشتراک توانمندی‌ها مراکز نهادهای مبارزه با تروریسم و روابط منطقه‌ای	۵

ردیف	شاخص‌های بیشتر اشاره شده	تعداد	شاخص‌های کمتر اشاره شده	تعداد
۶	همکاری نکردن وزارت خارجه و خط مشی کلی نظام	۱۱	فقدان استراتژی‌های مشخص	۷
۷	تغییر قانون‌ها	۲۲	وجود قوانین و مقررات دست‌وپاگیر	۸
۸	تغییر زیاد مدیران	۲۱	همکاری نکردن وزارت خارجه	۸
۹	عدم تسلط تکنیکی و خط مشی مناسب برای جلوگیری از تاثیر گذاشتن کارشناسان و تصمیم‌سازان در روابط خارجه	۱۹	هزینه تعمیر و نگهداری سنگین	۹
۱۰	ثبت توانمندی‌ها	۱۵	ثبت توانمندی‌ها	۶
۱۱	گزینش توانمندی‌ها	۱۶	گزینش توانمندی‌ها	۵
۱۲	عدم وجود رویه‌های مشخص نهادهای مبارزه با تروریسم و روابط منطقه‌ای	۱۹	عدم وجود رویه‌های مشخص نهادهای مبارزه با تروریسم و روابط منطقه‌ای و دیگر طرف‌های مذاکره	۳
۱۳	اجرای توانمندی‌ها	۱۸	عدم رعایت مسئولیت مدنی	۲
۱۴	پیچیدگی‌های استفاده از توانمندی‌ها	۲۴	گسترش بی‌رویه روابط منطقه‌ای‌ها و مراکز نهادهای مبارزه با تروریسم غیر انتفاعی	۲
۱۵	عدم پیروی از چارچوب‌های بین‌المللی	۹	جنگ علمی- امکاناتی پیاده شده توسط تحریم‌ها	۴

جدول ۱۰- شناسایی ابعاد از کدهای استخراج شده

دسته‌بندی اولیه کدها	ابعاد استخراج شده
توجه به زیرساخت‌های جلوگیری از تاثیر گذاشتن	پیش‌زمینه‌های جلوگیری از تاثیر گذاشتن
افق‌های پیش روی جلوگیری از تاثیر گذاشتن	محورهای جلوگیری از تاثیر گذاشتن
ضرورت‌ها و چالش‌های ژئوپولیتیکی و فرهنگی و منطقه‌ای جلوگیری از تاثیر گذاشتن	شاخص‌های فرهنگی اجتماعی جلوگیری از تاثیر گذاشتن شاخص‌های ژئوپولیتیکی جلوگیری از تاثیر گذاشتن
ارائه خط مشی مناسب برای جلوگیری از تاثیر گذاشتن کارشناسان و تصمیم‌سازان در روابط خارجه و توجه به مدیریت جلوگیری از تاثیر گذاشتن	خط مشی مناسب برای جلوگیری از تاثیر گذاشتن کارشناسان و تصمیم‌سازان در روابط خارجه

با تحلیل جملات کلیدی ارائه شده، میتوان به صورت ذیل ابعاد اصلی را شناسایی کرد.

جدول ۱۱- ابعاد

ردیف	مقوله‌ی اصلی
۱	محورهای جلوگیری از تاثیر گذاشتن
۲	شاخص‌های سیاست جغرافیایی جلوگیری از تاثیر گذاشتن

نمودار ۱: کدگذاری نهایی

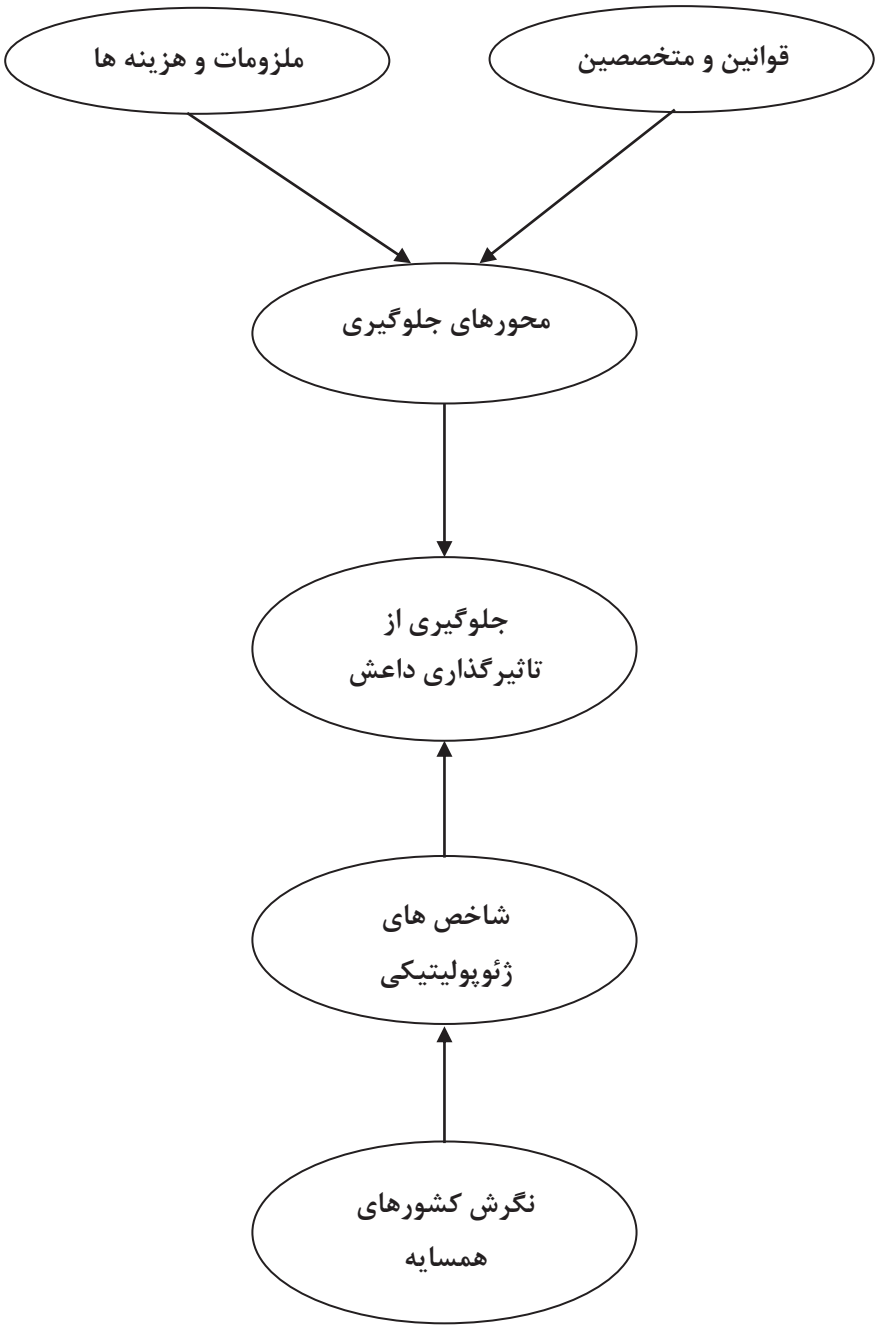

جدول۱۲: نتایج حاصل از آزمون نرمال بودن کولموگروف-اسمیرنوف

گویه‌ها	ضریب بدست آمده	معنی‌داری	نتیجه
گویه‌های مربوط به شاخص‌های سیاست جغرافیایی و محوری	۰/۱۰۵	۰/۴۷	تایید نرمال بودن توزیع آماری

با توجه به نتیجه بدست آمده نرمال بودن توزیع گویه مورد تایید میباشد.

در جدول ذیل نتایج حاصل از بررسی آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی مقوله‌های پژوهش خلاصه شده است:

جدول ۱۳-آزمون تی تک نمونه‌ای برای مقوله‌های پژوهش

مقوله مورد نظر	آماره تی بدست آمده	سطح معنی داری	نتیجه
گویه‌های مربوط به شاخص‌های سیاست جفرافیایی و محوری	۱۶/۸۲	۰/۰۰۰	تایید شاخص ها

با توجه به تایید مقوله‌های می‌توان گزاره‌های ذیل را بیان کرد:

سیاست‌ها جغرافیایی برتاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی تأثیر دارد.

در ادامه برای بررسی روابط مد نظر رگرسیون ارائه می‌شود:

تخمین مدل

برای بررسی ارتباط بین گویه‌ها به روش معادلات رگرسیونی، معادله ذیل تخمین زده می‌شود.

$$A=\alpha+\beta_1*A_1+\beta_2*A_2+\beta_3*A_3+\beta_4*A_4+\beta_5*A_5+\varepsilon$$

که متغیرهای این معادله به شرح ذیل می‌باشند:

جدول ۱۴- متغیرهای پژوهش

متغیر	نماد	نوع متغیر
تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی	A	وابسته
سیاست‌های جغرافیایی و محوری	A_1	مستقل

در جدول ذیل نتیجه‌ی تخمین مدل خلاصه شده است.

جدول ۱۵- نتایج برازش مدل رگرسیونی

متغیر پاسخ = تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی			
متغیرهای مستقل	ضرایب رگرسیونی	آماره آزمون t	سطح معناداری
ثابت معادله (α)	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۵	۰/۹۹۶
سیاست‌های جغرافیایی و محوری	۰/۱۷۰	۶۳/۸۴	۰/۰۰۰
آماره آزمون F = ۸۹۴۴/۶۶	سطح معناداری = ۰/۰۰۰		
آماره دوربین واتسون: ۱/۷۰	ضریب تعیین = ۰/۹۹		

برای بررسی اثر معنی‌دار متغیرها بر متغیر وابسته از آزمون تی استفاده می‌شود. در صورت معنی‌دار بودن مقوله مربوط به آن متغیر مورد تایید است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی در این پژوهش شناسایی تاثیر سیاست‌های جغرافیایی بر مقابله تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی می‌باشد. همانگونه که مشخص است سیاست‌های جغرافیایی با ضریب ۰/۱۷۰ بر تاثیرگذاری داعش بر روابط منطقه‌ای جمهوری اسلامی تاثیرگذار است. اینکه هرگز داعش عملیات موفقی در ایران نداشته، دلیل بر عدم تاثیرگذاری داعش بر روابط ایران

نیست. در ژوئیهٔ ۲۰۱۵ ایران در پشت مرزهای خود در خاک عراق منطقهٔ حائل امنیتی به عمق ۴۰ کیلومتر ایجاد کرد. در ماه مه ۲۰۱۵ حسین دهقان، وزیر دفاع و پشتیبانیِ نیروهای مسلح جمهوری اسلامی، مدعی شد که داعش قدرت و توانایی تهدیدِ مرزهای ایران را ندارد. از نظر نظامی ایران اجازه حضور داعش در مرزها را نداده اما داعش در صحنه دیپلماتیک نیز با ابزارهای مختلف به اثرگذاری مشغول است. ایران با عراق ۱۵۰۰ کیلومتر مرز مشترک دارد. جمهوری اسلامی برای جلوگیری از نفوذ جهادیون به خاک ایران خیلی زود دستِ همکاری به سوی دولت نوبنیاد عراق دراز کرد و نیروهای ایرانی به ویژه سپاه قدس زیر رهبری قاسم سلیمانی به یاری نیروهای عراقی شتافتند. جمهوری اسلامی ایران پیشرو مبارزه با افراطی‌گری و تروریسم از جمله فعالیت‌های تروریستی گروه‌های تکفیری در عراق و سوریه است که با حمایت برخی از کشورهای منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای شکل گرفته‌اند. گروه‌های تکفیری که داعیه ایجاد خلافت اسلامی در چند قاره جهان را در سر می‌پرورانند بر خلاف آموزه‌های اصیل شریعت متعالی اسلام عمل می‌کنند و رفتارهای غیرانسانی و بی‌رحمانه آنها تهدید جدی علیه صلح و ثبات منطقه‌ای و بین‌المللی است. در حالی که ائتلاف جدید نظامی با هیاهوی تبلیغاتی فراوان در حال مهیا نمون فضا برای شروع اقدام هوایی علیه تروریست‌های داعش سه سال پس از ایجاد آن است، مبارزه واقعی با داعش طی سه سال گذشته توسط گروه‌های مختلف مردمی و دولت‌های منطقه‌ای در صحنه میدانی نبرد در جریان است و جمهوری اسلامی ایران سهم خود را در این مبارزات ایفا نموده است. مبارزه با تروریسم با استفاده از نیروی هوایی در کشورهای مختلف آزموده شده و نه تنها به نابودی تروریسم طالبان و القاعده نیانجامیده، بلکه دامنه آن را به کشورهای مختلف گسترانده و به نابودی زیرساخت‌های اقتصادی و کشته و آواره شدن بیشتر مردم بیگناه انجامیده است. برخی از تشکیل‌دهندگان این ائتلاف نمایشی کشورهایی هستند که خود در ایجاد، گسترش و تقویت منابع انسانی، مالی، تسلیحاتی و تدارکاتی تروریست‌های داعش نقش اصلی را ایفا نموده اند و اینک با حضور درجمع ائتلافیون در صدد منحرف نمودن افکار عمومی ملت‌ها از نقش محوری خود در این بحران‌آفرینی هستند. جمهوری اسلامی ایران هدف نهایی برخی از سردمداران ائتلاف علیه داعش را حضور

نظامی بلند مدت در منطقه دانسته و نسبت به بی نتیجه بودن ائتلاف ضد داعش همچون اقدامات قبلی سردمداران این ائتلاف باور دارد. مبارزه با تروریسم داعش نیازمند عزم جدی و همکاری بین‌المللی از طریق دولت‌های مرکزی کشورهای محل حضور داعش و مبارزه جدی و همه جانبه با ابزارهای سیاسی، مالی، تسلیحاتی و تبلیغاتی تروریست‌های داعش و حامیان بین‌المللی آنها است و در یک مبارزه واقعی با تروریسم، جمهوری اسلامی ایران یک کشور پیشتاز است.

پیشنهادها

با توجه به تجزیه و تحلیل انجام شده باید با راهکارهایی از تاثیر گذاری و نفوذ داعش جلوگیری کرد، کمک به گروه‌های نیابتی برای مبارزه در مرزهای سوریه، عراق و بخشی در افغانستان از جمله راهکارهای مناسب می‌باشد. با استفاده از روابط بین‌الملل حقوقی می‌تواند تیم حقوقی مورد تایید جمهوری اسلامی، شورای امنیت بخواهند تا علاوه بر احراز نقض صلح و اتخاذ اقدام مقتضی طبق منشور، از دیوان کیفری بین‌المللی درخواست محاکمه جنایتکاران «داعش» را کنند. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی با استفاده از روش‌های سلسله مراتبی عوامل موثر بر تاثیرگذاری داعش بر روابط مورد بررسی قرار گیرد تا علاوه بر شناخت جایگاه متغیرهایی همچون شاخص‌های ژئوپولیتیکی، زیرساخت‌ها و سیاست‌ها که موضوع بحث پژوهش حاضر بود، برنامه جامعی برای جلوگیری از پایین آمدن کیفیت روابط با همسایگان و مبارزه با تروریست در اختیار مدیران سازمان قرار گیرد. همچنین در پژوهش‌های آتی می‌توان در دو بخش ملزومات سخت‌افزاری و ملزومات نرم‌افزاری، به بررسی نیاز سازمان‌های تصمیم‌گیرنده همچون دستگاه دیپلماسی به امکانات در جهت پیاده سازی تاثیر گذاری داعش بر روابط پرداخته شود.

منابع

- اردم، نیلوفر؛ امام‌جمعه‌زاده، سید جواد؛ گودرزی، مهناز. (۱۳۹۹). تحلیل سیاست خارجی ایران در مقابله با گروه تروریستی داعش: ۲۰۱۸-۲۰۱۴. **فصلنامه علمی مطالعات بیداری اسلامی**، (۱) ۹، ۱۴۱-۱۷۱.
- رضاپور، مهرداد، شوهانی، احمد. (۱۴۰۰). تغییر راهبردهای روسیه در خاورمیانهٔ پساداعش. **پژوهش‌نامه ایرانی سیاست بین الملل**، (۱) ۱۰.

- سیمبر، رضا؛ ساکی، سعید؛ مهدی‌زاده، سیده هاله. (۱۳۹۶). مقایسه تطبیقی وهابیت سعودی و گفتمان اسلام سیاسی امام خمینی(ره) با صلح و امنیت بین‌المللی. **پژوهشنامه انقلاب اسلامی**، (۲۴) ۷، ۱۳۵-۱۵۴
- سنایی، ا.، و کاویان‌پور، م. (۱۳۹۵). ظهور داعش و تاثیر آن بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران. **مطالعات روابط بین الملل (پژوهشنامه روابط بین الملل)**، ۹(۳۴)، ۱۴۵-۱۶۸.
- حاتمی، عباس؛ رضایی، فاطمه(۱۳۹۸)، تحلیل تطبیقی شیوه‌های تامین منابع مالی القاعده و داعش: رهیافتی در اقتصاد سیاسی تروریسم، **مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل**، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، دوره دوم - شماره ۲ علمی-پژوهشی (وزارت علوم)
- مسجد جامعی، محمد(۱۳۹۵)، **ایران و جهان عرب: تحولات ژئوپلتیک ایران**، انتشارات اطلاعات، چاپ اول، تهران.
- حاتمی، محمدرضا (۱۳۹۴)، «شکل‌گیری داعش در پویش جهانی شدن»، **فصلنامه مطالعات روابط بین الملل**، دوره هشتم، شماره ۳۰، تابستان، دانشکده علوم سیاسی، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی.
- درج، حمید؛ نورانی بنام، کاظم. (۱۴۰۱). تلاش راهبردی جمهوری اسلامی ایران برای حذف داعش از معادلات عراق و سوریه. **پژوهش‌های جغرافیای انسانی**، (۱) ۵۴، ۶۷-۹۳.

The impact of geographic policies and key indicators on dealing with ISIS in the regional relations of the Islamic Republic of Iran

Saleh Zainalian
PhD student, Department of Political Science and International Relations, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran
Parviz Ahadi*
Assistant Professor, Department of Political Science and International Relations, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran (tbtbm2@gmail.com)
Mohammad Yousefi Joybari
Associate Professor, Department of Political Science and International Relations, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

Abstract
The purpose of the current research was the impact of geographic policies and key indicators on countering ISIS in the regional relations of the Islamic Republic of Iran. The research method was applied research in terms of the purpose of the research, and it was a mixed exploratory research in terms of its descriptive nature and from the perspective of the variables. The statistical sample of the qualitative part of the research is experts and experts in charge of foreign relations, Takfiri groups and ISIS. 1401 are working in decision-making centers and research centers. In the quantitative part, 335 people were randomly selected from among the activists of foreign relations and regional terrorism. The analysis of the findings of the qualitative part was done based on theme analysis with Max Kyuda 10 software and the quantitative part was done based on the structural equation model based on Lisrel analysis software. The findings of the quantitative part confirmed all the qualitative parts based on the model of the structural equation model. Geopolitical and axis indicators with a coefficient of 0.170 have an effect on the influence of ISIS on the regional relations of the Islamic Republic.
Keywords: geographic policies, key indicators, dealing with influence, ISIS, regional relations, Iran.

** Corresponding Author*